

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

Szerkesztőség: hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő N.-Péterfia utca 348 szám.	Megjelen havonként háromszor, 5-én, 15-én és 25-én egy, illetőleg másfél iven. Előfizetési ár egész évre 4 frt., félévre 2 frt., Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt., 200 szóig 2 frt., a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr. harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.	Kiadó hivatal: hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden közlemény és küldemény intézendő. Fűvészkert utca 1080.

Tiszántuli ref. egyházkerületi közgyűlés.

Debreczen, 1882. nov. 27—29.

Elnöki megnyitó beszéd.

Főtiszteletű egyházkerületi gyűlés!

Mult októberi gyűlésünk azon végzése értelmében, hogy ha a királyi szentesítéssel ellátott zsinati törvények leérkeztek, azok kihirdetése és életbeléptetésök iránti intézkedések s a konventi képviselők megválasztása végett, az elnökség egy ad hoc gyűlést hívjon össze, elnöktársam főgondnok gróf ö méltóságával egyetértőleg, a jelzett gyűlés megtartására e mai napot tűztük ki, melyre hogy kormányzó testületünk ily szép számmal jelentek meg, fogadják legőszintébb köszönetemet, s tiszteletteljes üdvözlétemet.

Tanácskozásunk asztalán fekszik hát már a magyarországi ref. egyház alkotmányos szervezete, királyi jóváhagyással és megerősítéssel ellátva, s nincs egyéb hátra, mint hogy azok kihirdetessenek s életbeléptetésök iránt a kellő intézkedések megtéteessenek.

Hadd legyenek most már feledve, eltakarva azon küzdelmek, véleménykülönbségek, melyek az ezeket megalkotott zsinat összefüvetelét részint megakasztani, részint késleltetni akarták; hadd legyenek feledve azon nehéz, fáradalmas és sok időt, költséget igényelt munkák is, melyeket előbb a konventi bizottságok, később a konventek, végre pedig az országos zsinati ülések ezen törvények létrehozásában annyi odaadással és kitartással végeztek; hadd legyenek feledve azon nézeteltérések is, melyekből eredt erős küzdelmek megharczolása után, a királyi szentesítés is már ténynyé vált!

Most immár nincs egyéb hátra, minthogy miként a sz. hajdankorban Sámuel egy nagy győzelem kivivásakor emlékkövet emelt s arra e szavakat írta: mindeddig segítségünk volt nekünk az Ur, mi is emeljünk nagy munkánk bevégzése után ily követ s írjuk annak multra néző oldalára a hivatolt szavakat, a jövőre néző

oldalára pedig a nemzetek nagy apostolának amaz erős hitet kifejező jelszavát: ha Isten velünk, kicsoda ellenünk? Nincs egyéb hátra, minthogy ugyancsak a nagy apostol azon felirattal ellátott zászlóját tűzzük ki: azokat, a melyek hátunk megett voltak, elfelejtve, azokra pedig igyekezzünk, a melyek előtt vannak, fussunk a cél felé. (Filipp. 3, 14.)

Ha talán eddig az ellentétes nézetek küzdelmeiben egyikünk így szólott volna is: én Pálé vagyok, mert plántált, másikunk pedig: én Appollósé vagyok, mert öntözött; (I. Kor. 3, 4 stb.) tegyünk immár vallomást, mint irva van: sem a ki plántál valami, sem a ki öntöz, hanem Isten, a ki előmenetelt ad. Mindenek munkája nyilván leszen, mert a nap megmutatja. (I. Kor. 3, 13.)

Tekintsük eddigi zsinati munkálkodásunk közben felmerült ellentétes nézetek küzdterét, olyannak, mint vala az apostolokra nézve az olajfák hegye, melyről Jézus mennybeszállta után amaz angyali szózattal bocsáttattak el: menjetek vissza Jeruzsálembe, és maradjatok egy házban együtt, mig nem felöltöztettek mennyei erővel. Én csak azt kérem, hogy ily szózat hozott legyen most össze bennünket e házba, s maradjunk így együtt, hogy aztán mi is felöltöztessünk mennyei erővel az egyetértésnek, erőnek, szeretetnek és bölcsességnek lelkével!!

Ezen püspöki megnyitó beszéd után, a szentesített törvények kihirdetettvén, kezdetét vette azok életbeléptetésére vonatkozó utasítások s átmeneti intézkedések feletti tárgyalás. És a megalkotott utasítások már meg is jelentek ily czim alatt: „Utasítások a királyi megerősítést nyert egyházi törvények életbeléptetésére a tiszántuli reformált egyházkerületben.“ Debreczen, 1882. 12 lap. 8-adrét. Ezen utasítások minden egyház részére megküldetni határozattak. Az utasításokból a következő néhány pontot emeljük ki:

Az egyházi törvények 21. §-a értelmében a presbyteriumon kívül a 20. §. c) pontja alatt meghatározott teendők feletti határozás céljából, minden egyházközségben, egyházközségi közgyűlés szerveztessék; e közgyűlést az oly egyházakban, melyekben a lelkek száma a 2000-et meg

nem haladja, az egyházközségnek minden adófizető tagjai alkotják. Az oly egyházközségekben, a melyekben a lelkek száma több 2000-nél, a presbyterium mellé, két annyi tagból álló testület választandó s az így mintegy megháromszorosított presbyterium alkotja az egyházközségi közgyűlést. — Tehát a közgyűlésnek a presbyterek mindnyájan tagjai.

22. §. A tanítóknak a presbyteriumban képviseltetésére nézve utasításul adatik, hogy a hol 2 tanító van: presbyter az ottani hivataloskodására nézve idősebb tanító. A tanítói testületbe a tanítónok is beletartozván: a rendes tanítónok is választók, de nem választhatók a presbyteriumba képviselőül.

Választóképes tagok kik az egyházközségekben? ugy az egyházközségi közgyűlés, mint a presbyterium tagjainak választására mindazok jogosítottak, kik a lelkészválasztást gyakorolhatják.

Az egyházmegyei képviselők száma. Ezek számát illetőleg, az egyházmegyék 2 osztályba soroztatnak, a 80 ezer lelket nem számláló egyházmegyék 1 egyházi és 1 világi, tehát 2 képviselő küldésére vannak jogosítva, ilyen egyházmegye van 9; négy egyházmegye pedig névszerint a békésbányai, debreczeni, heves-n.-kunsági és alsó-szabolcsi 2 egyházi és 2 világi, tehát 4—4 képviselő küldésére jogosítottak; e szerint az egyházmegyei képviselők száma 34-ben állapítottatik meg. Az egyházmegyei képviselők napdíjairól s utazási költségeiről gondoskodás, az egyházmegyék belkörü intézkedésének hagyatik fen.

Egyetemes konvent. Az egyházkerületi közgyűlés, az országos zsinat jegyzőkönyve 308. számú végzésének, az abban foglalt indokok alapján eleget kívánván tenni: ez alkalommal az egyetemes konvent tagjait 3 évre megválasztotta, jövőre nézve azonban az 53. §. f) pontja értelmében közvetlenül a presbyteriumok útján kívánja a választást foganatosítani.

A 60. §. értelmében minden egyházkerület konventi küldötteinek napdíjairól és utiköltségeiről önmaga tartozván gondoskodni: hogy ezen költségek, nem különben az egyetemes tanügyi bizottság tagjainak költségei és kiadásai, fedezhetők legyenek, az agentialis pénztárhoz az 1883. évtől kezdve az egyházkerületben minden lélek 1 krral lesz köteles járulni. E szerint az egyes egyházmegyék lélekszám szerint, a következő összegekkel járulnak évenként ezen egyházkerületi közigazgatási pénztárhoz:

Nagy-bányai egyházmegye	200	frt.
Békésbányai	1620	"
Beregi	360	"
Bihari	440	"
Debreczeni	950	"
Érmelléki	400	"
Heves-n. kunsági	1100	"
Nagy-károlyi	240	"
Mármaros-ugocsai	160	"
Alsó-szabolcsi	990	"
Felső-szabolcsi	620	"
Nagy-szalontai	670	"
Szathmári	440	"

Évi bevétel összesen: 8190 frt.

Az egyetemes konvent tagjaiul megválasztottak: egyházi részről rendes tagok: Kiss Áron (44 szav.), Tóth Sámuel (43 szav.), Szabó János (25), Peterdy Károly (24);

póttagok: Szeremley Sámuel (30), Lukács Ödön (24); — világi részről: rendes tagok: Ritoók Zsigmond (43), Vályi János (36), Kántor Sámuel (26), G. Ráday Gedeon (25); póttagok: Kovács Ferencz (22), Görgy Endre (24).

A 99. §. rendelkezése az ünnepkövetésekbe járásra vonatkozólag, a jövő iskolai évvel fog egész teljességben életbe lépni; e jelen iskolai évben még mindazon tanulók mehetnek ünnepkövetésekbe, kik eddig bocsáttattak, hogy így a főiskolák tanárkarainak kellő idejük legyen az ünnepkövetések ügyét az egyes egyházakkal egyetértőleg megoldhatni.

A 112. §. szerint a poenitenciális hét vasárnapján a harmadszori hirdetés a sürgős eseteket kivéve nem engedtetik meg. Hogy melyek legyenek azon sürgős esetek, azoknak megítélése a lelkipásztorok bölcsességére bízatik; figyelmökbe ajánlatván a kellő körültekintés és óvatosság. — És miután az egyházi törvények az esketésekre vonatkozólag nem intézkednek, az egyházkerületi közgyűlés az eddig kifejtett gyakorlatot fen kívánja tartani; és szombaton, vasárnap, ünnepeink első napjain az esketés sürgős eseteket kivéve nem engedtetik; a sürgős esetek megítélése szintén az egyes lelkipásztorok belátására és bölcsességére bízatik.

A 114. §. értelmében a agenda és az abba foglalandó utasítások tárgyában véleményezésre, az esperesi kar hivatik fel; utasítván, hogy az igen nagy fontosságú ügyben a szükséges teendők foganatosításához kezdjen hozzá, jelentése bevéartván.

A 118. §. értelmében a más életpályára lépett vagy hivatalaiktól felfüggesztett lelkészek oklevelét érvénytelennek, mindig azon egyházmegyei hatóság nyilvánítja, mely egyházmegyéhez tartoztak a lelkipásztorok; s minden ilyen esetről az egyházmegye jelentést terjeszt az egyházkerületi közgyűléshez.

Az 54. §. értelmében az egyházkerületi gyűlés tanácskozási szabályainak elkészítésével egy küldöttség bízott meg, e küldöttség tagjai Kiss Áron esperes elnöklete alatt Vályi János egyházmegyei gondnok és a két jegyző.

A 138. §-ból kifolyólag a püspöki látogatás költségei az agentialis pénztárra utalványoztatnak.

A lelkészválasztási törvények ügyében előben is az egyházmegyék nyilatkozzanak az egyházak osztályozása és a lelkészek minősítése iránti eljárást illetőleg; és miután azt legjobb esetben is csak a tavaszi egyházkerületi gyűlés alkothatja meg, addig ezen jogát az egyházkerület ideiglenesen az addig történő lelkészválasztási esetekre nézve az egyházmegyékre ruházta; tehát az ideiglenes kijelölő bizottság minden egyházmegyében azonnal megalkotandó, mely bizottságnak tagjai alkalmazkodjanak azon elvhez, mely e törvény 186. §-ában ki van mondva, hogy „a rendes lelkészeknek pályájukon szerzett érdemeik, az egyházak gondozásában elért kitűnő siker és huzamosabb időn át hiven teljesített szolgálata méltánylásban részesüljenek. A papjelöltek, illetőleg segédlelkészek tudományos képzettsége, szolgálati idejük mint ez alatt tanúsított buzgalomuk, kellő figyelembe vétessék.”

A lelkesválasztási törvénynek §-ai tehát ezen átmeneti intézkedés mellett, szoroson megtartandók és alkalmazandók.

A 224. §. e) pontja értelmében október hó utolsó vasárnapján a gyülekezetek adakozásai buzgóságába, minden egyházban az országos közalap ajánltassák; ehez szoros alkalmazkodásra a lelkipásztorok felhivatnak.

A 231. §. értelmében minden egyházközségben a fizetköteles egyháztagok részére egyházi adókönyvecskék készíttessenek.

A 234. §. értelmében pedig minden egyházmegyében egyházmegyei számvévószerzők alkottassék, melyhez teendő át minden egyházközség egyházi számadása.

Ezen egyházi törvények keresztülvitelére és életbeléptetésére határozottatott:

az egyházi hatóságok minden fokozaton ezen törvény alapján és értelmében szerveztessenek és állíttassanak elő: tehát

legelsőben is minden egyházközségben a presbiteriumok a törvényben meghatározott kivánalmak és módozatok szerint, mindenütt mielőbb alkottassanak meg, tehát az esperes urak e tekintetben azonnal tegyék meg a szükséges lépéseket és intézkedéseket;

ha a presbiteriumok mindenütt újból lesznek szervezve, azután következik az egyházmegyék teljes mérvű szervezése és az egyházkerületi elnökség és tisztviselők választása. Felhivatnak azért az egyházmegyék elnökségei, hogy az esperesek és egyházmegyei gondnokokat minden tekintetben lemondottaknak tekintvén, mihelyt a presbiteriumok új alapon szervezve lesznek, hívják fel azokat az elnökség, esperes, egyházmegyei gondnok s általában az egyházközségek által választandó tisztviselőknél; nem különben az egyházkerületi elnökségnek, püspök, főgondnoknak s egyházkerületi tisztviselőknél: jegyzőknek, egyházkerületi tanácsbíráknak választására, mint a kik szintén közvetlenül az egyházközségek presbiteriumai által választatnak. — S aképen járjanak el, hogy még a tavaszi egyházkerületi közgyűlés tartása előtt, az egyházmegyék megalakulhassanak s az esperes és egyházmegyei gondnok választás eredménye már oda tudomás és megerősítés végett felterjeszhető legyen; az egyházkerületi elnökségre és tisztviselőkre vonatkozó szavazatok pedig, az eddigi eljárás és módozatok mellett szintén a tavaszi egyházkerületi gyűlésre beküldessenek. Önként értetvén, hogy egyházmegyei tanácsbírák még jelenleg nem választhatók, miután azoknak számát minden egyházmegyére nézve, az egyházmegyék véleményének meghallgatásával, az egyházkerület fogja majd meghatározni. Az új választás foganatosítása a most ezen gyűlésen megerősített beregi egyházmegye esperesére és gondnokára is kiterjesztetik: nem különben a heves-nagy-kunsági egyházmegyében is a mult gyűlésen elrendelt tisztújítás, a majd újból alakulandó presbiteriumok útján lesz eszközözlendő, a régi alapon eddig netalán foganatosított választás tehát érvénytelennek nyilváníttatik.

Ugy az egyházmegyei, mint az egyházkerületi tisztviselők az új választás eredményének kihirdetéséig és megerősítéséig, állásaikat megtartják s a hivatalos teendőket végezik, tehát a jelenleg meglevő egyházi hatóságok s azok minden intézkedései törvényeseknek

tekintetnek s a törvény értelmében szükségelt és elrendelt ujjászervezés keresztülvitele reájuk bízatik.

Hogy ezen törvények az egyes egyházközségekben miként hozassanak köztudomásra: e tekintetben intézkedéssel az esperes és lelkipásztor urak bízhatnak meg.

Az ujjászervezés szükségessége és sürgőssége szempontjából, ezen átmeneti intézkedések s utasítások mint szabályrendeletek a jegyzőkönyvtől elkülönítve azonnal nyomattassanak ki s az egyházmegyék elnökségeinek küldessenek meg és minden egyház részére egy külön példányban is.

A prot. papság dotációja.

(Folytatás.)

Lássuk tehát már most, hogy a fentebb ajánlott állami közvetítés derogálhat-e felülről az állam részéről a papság függetlenségének s korlátozhatja-e, és mennyiben korlátozhatja a prot. egyháznak autonomiáját?

Mi történik ugyanis az által, ha a pappér behajtását és a papság részére való kiszolgáltatását az állam közvetíti? — Ad-e az egyház ez által az államnak valami jogot, mond-e le valami jogáról?

Épen nem. Az önadóztatási jog az állam közvetítése mellett is sértetlenül megmarad az egyháznál. Az adó mennyiséget akkor is az illető egyházi hatóság határozza meg s a fizetési minimumon felül változtathatja a papi fizetést. Az állam csak technikai munkát végez, s az egyház ezt is bármikor visszaveheti az államtól, ha a viszonyok e részben másként alakulnak. Az állam itt közvetítése által sem vesz, sem nem ad jogot.

Tagadhatlanul így áll ez jogilag, s így kellene ennek állani a gyakorlatban tényleg is.

De még sem zárkozhatom el e tételnél a pessimizmusnak s az ösztönszerű féltékenységnek egy bizonyos nyomásától. — A mi mostoha állam-politikai viszonyaink mellett ugyanis, midőn napról napra tapasztalunk nemzeti érdekeink ellen intézett támadásokat, önkéntelenül is előtérbe tolnak bizonyos skrupulusok, a melyek kérdeni látszanak, hogy nem fog-e akadhatni olyan lelkiismeretlen kormány, a mely elég vakmerő lesz az állami közvetítés ezen módozatát is bűnös eszközül használni fel önkényes céljai érdekében.

Bizony-bizony nehéz e kérdésre a felelet. — Mert egy furfangos és lelkiismeretlen kormány sokra vetemedhetik. Ezért az állami közvetítés mindenestre nagyon megvitandó és maga a közvetítés módozata nagy óvatossággal és csak is a szükséges biztosítékokkal ellátva fogadható el. — Mert továbbá, még az is megtörténhetik — a mi állampolitikai viszonyaink mellett — hogy, mint az ötvenes években, idegen, nemzetellenes kormány keríti kézre a hatalmat az országban, s ez bizonyára nem fogja respektálni a prot. autonomiát e tekintetben sem, a mint sok tekintetben nem respektálta a nevezett korszakban sem.

Sajnos és nagyon káros, hogy közügyeink rendezésénél ily abnormis eshetőségekre is számítanunk kell. — Az ilyen rendellenes esetekre való számítás mindig bizonyos káros kényszerhelyzetet teremt. Ez a kényszerhelyzet áll előttünk itt is. S ha bár a fentebb jelzett abnormis politikai változásokra ez idő szerint kilátás, absolute nincs, s adja Isten, —

soha ne is legyen, — még sem tagadhatni, hogy ezen ellenvetések érintik az állami közvetítés módozatának leggyengébb oldalát. De azért mégis kérdés, hogy más ekszpediens hijával ezen abnormis esetekre való tekintetből, jogosan elvethetjük-e ezen módozatot?

A mi továbbá az állami közvetítés mellett az államnak, illetőleg az állam közvegeinek a papi választásokra való befolyását, presszióját illeti: e tekintetben, úgy gondolom, a skrupulusok kevésbé indokolhatók. — Mert a mint eddigelé is tapasztalható volt, a papválasztásoknál a presszió lehető ugyan és igen sokszor tapasztalható is, — de az nem felülről, hanem alulról jön. — És e tekintetben a prot. egyházi tényezők és különösen a papok politikai befolyásának eszközül való felhasználását illetőleg, általában sokkal több visszaélés lesz tapasztalható a dotáció módozatának fentebb megjelölt megváltoztatása mellett is, egyes hivatlan politikai kalandorok részéről — mint az állam és annak közvegei útján. Tapasztalható az most is, hogy egyes vidéki korifensok a papválasztásokra személyes politikai érdekből befolyanak s abból politikai tőkét csinálnak.

Ezen visszaélés lehetőségének oka, politikai életünknek azon gyarlóságában keresendő, melynélfogva az egyes hivatlanok politikai befolyásukat káros utakon és hibás módon, szennyes pressziók által képesek megszerezni és fenntartani. Ez a visszaélés kisebb-nagyobb mérvben, a dotációnak bármilyen módozata mellett is meg lesz mindig, a míg a ref. statusnak külön politikai befolyása lesz, és a papi állások választás útján töltetnek be. Hanem a papi dotáció fentebb jelzett megváltoztatásának e tekintetben is meglesz azon üdvös hatása, hogy a pap nem levén a könnyen felbujtogatható nép közvetlen szeszélyének és egyesek intrigáinak annyira kitéve, az ezen uton ellene intézhető politikai presszióknak nagy része alól szabadul s a lelkiismeretlen politikai kalandorok tért vesztenek ez által is, néprontó akciójukban.

A prot. papságnak jelen mostoha helyzetéből való kiszabadítása azonban, nem pusztán prot. egyházi érdek, nem is csupán papi személyes vagy osztály érdek, de határozottan követelik ezt magasabb állami és társadalmi érdekek is.

(Vége köv.)

XXXIV. zsoltár.

Az Istent dicsérem,
Mig e gyarló testben élek,
Számban róla zeng az ének,
Mig tart muló élttem.
Az Urnak irgalmát
Dicselkedve emlegetem
S örülnek a sirók velem,
Kik ezeket hallják.

Zengő énekekben
Az Istent magasztaljátok,
Dicsőítétek s áldjátok
Vélem egyetemben.
Kerestem az Urat

S meghallgatott kérésimben,
Ő adott rettegésimben
Enyhületes utat.

Kik az Urra néznek,
Megvidulást nyernek tőle
S arczink vissza előle
Szégyennel nem térnek.
A szegény ezsdékelt
S meghallá Isten az égben
S nem hagyva buban, inségben,
Megmentésére kelt.

Istenfélők körül
Tábort jár az Ur angyala,
S a szabadítás hajnala
Jóvoltából derül.
Jertek és nézzétek
Mily nagy az Isten kegyelme,
Boldog ember, kit félelme
Ő hozzá vezérlett.

Kegyések az Istent
Áldjátok és tiszteljétek,
Mert nem éreznek szükséget,
Kik gazdagok hitben.
Az oroszlánfiak,
Gyakran éhség közt gyötrődnek;
S megáldja az Isten őket,
A kik benne biznak.

Én fiaim jertek,
Figyeljétek beszédemre
S az isteni félelemre
Tőlem vágyat nyertek.
Ki az, ki nem óhajt
Hosszu éltet a világon,
S hogy szerencsét sokat lásson,
Érte ki nem sóhajt?!

Őrizd meg nyelvedet,
Hogy ne szöjjön rágalmazva,
És ne végy fel ajakadra
Csalárd beszédeket.
A jót szíveddel szeresd,
A gonoszoktól eltérvén
S boldog békességet kérvén,
Éltedben azt kövesd.

Mert a ki jót mivel,
Nem felejtí az Isten
S kik igazszívűek itten,
Kérésőkre figyel.
De a gonosztevők
Óltalmat nem nyernek nála,
S mint a gyom sötét halálba
Szállnak az Ur előtt.

Közel van az Isten

Ahoz, kit mély bánat ére,
Hogy a megtört szív sebére
Enyhületet hintsen.

Fájó sors vizsgálja

Gyakran sujt igaz embert is,
De nagy volta, a kiben hisz,
Uj fényt derít rája.

Megörzi testében,

Hogy ne legyen nyavalyája,
S ki az igazat utálja,

Nem marad az épen;

Nyomor és gyász várja,
Napjai bus gonddal telvék,
De az igazaknak lelkét
Az Isten megáldja.

Kótai Lajos.

Nagykőrösi levelek.

I. Nov. 21-kén a n.-kőrösi ref. egyházra nézve nevezetes esemény történt Budapesten. Ekkor bontották föl a dunamelléki reform. gyülekezeteknek, a főjegyzői hivatatal betöltése végett beadott szavazatait, mely szavazatok általános többségével, a méltók között az első, a tevékeny, ékes tollu és munkakedvvel bíró Filó Lajos, nagykőrösi lelkész, egyházker. papi főjegyzővé választatott s hivatalos esküjét másnap le is tette s irt legelsőben is Arany Jánosnéhoz, az egyházkerület nevében — mint a melynek az elhunyt nagy költő tanácsbírája volt — egy részvétiratot. Vajha a nagy költőnek mint egyházkerületi tanácsbírónak és kálvinista embernek, maradt volna legalább egy pár ének-verse, abban a születendő énekeskönyvben! Bizony, bizony nagy szolgálatot tettek volna közvetlen barátai, ha Arany Jánost ezen egyháza iránta kötelességére gyöngeden figyelmzették volna!

Midőn főtisztelendő Filó Lajos főjegyző ur haza érkezett Kőrösre, már az egész várost bejárta az örvendetes hír s a város minden rétege magát, illetőleg egyházát látta a kerületi választással megtisztelve. Sietett is az ünnepelt férfit üdvözölni mindenki. Legelsőben a két (gymn. és a tanító képezdei) tanár-testület üdvözölte Ádám Gerzson gymnasiumi igazgató vezetése alatt november 25-kén. Az üdvözlő szónok kifejezte a tanártestületek örömét a választás eredménye fölött s kérte az iskolák és tanító személyzetek iránt az ünnepeltnek jóindulatát s támogatását. Az ünnepelt kijelenté, hogy a mily szoros kapcsolatban van a ref. egyház iskoláival, épen oly bensőséggel és szeretettel viseltetik ő az iskolák és pályatársai a tanárok s tanítók iránt, tudván: hogy ezek jóléte s virágzása s a tanító személyzet megelégedett helyzete, biztossága az egyház jóléte és virágzásának is. Ugyanezen este a tanító képezdei ifjuság adott serenádót az ünnepeltnek, — ki egyszersmind az igazgató tanács elnöke is. Kölcsey himnusából énekeltek egy verset s akkor az ifjusági senior kérte az ünnepeltet, hogy fogadja el az ifjuság örömnnyilatkozatát, hódoló tiszteletét. Az ő örömh hangjuk — ugymond — csak alig hallható az egész kerület örömh hangjai közt, de őszinte; az ő hódolatuk csak egy pi-

czinke zöld levél abból a koszoruból, mit az egész egyházkerület füz az ünnepelt homlokára; de üde és eleven stb. Erre az ünnepelt válaszában hangsúlyozta, hogy szívesen veszi az ifjuság üdvözlését, annyival inkább, mert az az intézet, a nagy-kőrösi egyház és a dunamelléki ref. egyházkerület iránti fiui ragaszkodás bizonyítékának tekinti s meg van győződve, hogy az ifjuság nemes erkölcsi viselete, szorgalma és nemes hivatásának felfogása s betöltése által több több örömet fog neki szerezni, megtartja későbbben is, mint a jövő nemzedék tanítója ragaszkodását a ref. egyház iránt. Magyar ref. ember előtt ugyanis az egyház nem közönyös dolog; egyház és haza összeforrva vannak, egyiknek üdve virágzása föltételezi a másikat. Ugyanezért fölhívja az ifjuságot, hogy vele együtt kiáltssa: „éljen a haza!“ Az éljen elhangzása után rázendíté az ifjuság Petőfi eme dalát: „Tied vagyok, tied hazám . . .“ stb.

II. Nov. 30-án egyháztanács gyűlés tartatott, mely szintén üdvözölte a megválasztott egyházkerületi főjegyzőt, aztán az Arany János szobrára 100 frtot, ösztöndíjúl pedig Arany nevére 400 frtot szavazott meg a gymnasiumi pénztárból. Ugyanezen egyháztanácsülésben választatott meg 16 pályázó közül 12 szavazattal, a menyinyiség- és természettani tudományok tanárául a tanító-képezdebe Kovács Ferencz (kőrösi születésű) csurgói tanár, kinek mint fiatal hazafinak tanári pályája elé szép reménnyel nézünk.

III. Deczember 1. Tanító képezdei igazgató tanács tartatott, melyben az egyházi elnökhöz, mint főjegyzőhöz intézett üdvözlő beszéd után felolvastatott az egyházkerületi végzés, mely H. Kiss Kálmán tkép. tanárnak igazgatóvá választatását tudatja s egyszersmind bejelentetett a Kovács Ferencz tanárrá választatása is.

IV. B. e. Magyar Antal volt kepezdei igazgató tanítványai — végül — ivet bocsátottak ki, hogy a nevezett emléket a nagykőrösi ref. tanító-képezdeben egy alapítvánnyal örökítsék, szegény tanulók segélyezése céljából. Reméljük, hogy a nemes és kegyeletes szándoknak szép eredménye lesz.

Kőrösi.

Könyvismertetés.

„A nagy-kállói ref. egyház története. Irta Görömbei Péter, n. kállói ev. ref. lelkész. Ára 1 frt. Sárospatak, nyom. Steinfeld Béla, a ref. főiskola betüivel. 1882.“ I—IV. 190 lap, 8-rét.

(Vége.)

A XIX. század kezdetén fölbuzdult áldozatkészség, a vallásosság emelkedéséről tesz bizonyosságot. 1806-ban a templomszékeket rendezik a jó rend kedvéért. A székosztás részben pénzért történik; de a székosztásból perek is támadnak! Az új énekeskönyv behozatala ellen, egyelőre zug a nép a rektor ellen; de azután maga igyekszik az új énekeket mielőbb megtanulni. 1844-ig még fenáll az ekklézsiakövetés s a paráznság az, a miért legtöbbek ekkléziát követnek; de 1822-ben egy asszonyt még e miatt megkorbácsoltatással is fenyegetnek. 1810—1849. a véres kimenetelű korteskedések és tisztujítások vannak káros hatással a n. kállói nép erkölcsére. Ellenben jelentékenyen közremunkált a nép nemesbülésére a virágzó gymnasium. 1833—1836. a

lelkész elleni szomorú torzsalkodás vet sötét árnyat az egyházra; majd a gondnokok lelkiösmeretlen gazdálkodásai, midőn t. i. egyházmegyei küldöttségnek kell rendbehozni s 10 évről megszámlaltatni a gondnokokat (1844 és 1860) mutatják, hogy az erkölcsi érzet még az előkelőkben is hanyatlott. Az utóbbi évek már felsorolt eseményei maguktól is elég jellemzők a n. kállói ref. nép valláserkölcsei állapotát illetőleg.

A IV. szakaszban az iskolaügyet tárgyalja a szerző. A) Szól a fiu iskolákról. Bevezetésképen Dr. Kiss Áron és Dr. Révész Imre után a hazai s kiválóan a protestáns iskoláztatásról mond el egyet-mást. Aztán kimutatja szerző, hogy a XVII. században már Kállónak kis gymnasiuma volt; mert a f. szabócsi ref. egyházmegye 1659. június 12. az ugynevezett tarisznyás mesterek megfogadásától eltiltja Kállót, Madát, Bártort, Vaját, Pálczát, Mándokot, Kis-Várdát, Jánosit, Ört, Szamosszeget, Vitkát, Olcsvát, Szalkát, Ibrányt, Halászt, Dombrádot, Nyiregyházát, Bogátot, Fejértót, Gávát és Bezdédet. 1678-ban már a kállói scholamester és két fogoly diákok dolga miatt, Laskodra kurrensvivő embernek 28 denárt fizet az egyházmegye. — A fiu iskola keletkezését egy bejegyzés az egyház keletkezésével egy időre teszi; a deák ifjak házának építéséről 1720-ban van szó. Meg van ez időből a deákok esküformája is, melyben magokat a szorgalmas tanulásra és a gyermekek szorgalmas tanítására kötelezik, s a rektornak engedelmességet fogadnak stb. 1726-ban a városi tanács jegyzőkönyvében tógátus ifjakról van szó s egy bizottság neveztetik ki az iskolára való felügyelés végett. — A tógátus ifjak voltak a harangozók és az apróbb gyermekek tanítói; jutalmuk volt a taníttatás; a mindennapi tápláltatás; minden urvacsorakori kihirdettetés; ünnepi és buza kántálás; a temetésre harangozás díja. Az 1767-diki esküformát az egyházi jegyzőkönyv azzal iudokolja, hogy a deákok addig lakjanak itt, míg a kollégiumra el nem készülnek; mert történt, hogy mihelyt fölczifrázták magukat, ki házasságról, ki patvariáról gondoskodott. — A jelen század elején Patkó András negyedmagával gymnasiumi tantárgyakat is tanított s az ő iskolájából kerültek ki a segéd-tanítók is s évenként 30 idegen (nem kállói illetőségű) tanítványa is volt. 1837-ben 4 osztályu gymnasiuma volt Kállónak. E század közepén Tóth Lajos és Szarka József jeles igazgatók alatt virágzott az iskola. Az elemi osztályokat a preczeptorok tanították; az I. gymnasiumi osztályt a rektor; a többi ötöt (II—VI) a rektor; az elemi iskolák nevei voltak: „quinta, sexta, septima“; — a középiskolai osztálybelieké: „declinista, grammatista, syntaxista, rhetor, poëta, orator“ stb. stb. Az Organisations Entwurf, meg a lelkész közönye, a nép ernyedtsége aztán az egész gymnasiumot 1853-ban elpusztította. — Maradt egyedül az alsó, közép és felső fiiskola stb. stb.

B) A leányiskola az 1754-iki egyházi jegyzőkönyv szerint, hol férfi, hol asszonyember által, hol egy, hol más helyen taníttatott. 1728-ban szó van Diószegi Márton leánytanító haláláról, — 1775-ben szó van Szondi Sámuel leánytanító megérkezéséről. — 1777. a predikátor 2 köblös földet enged hivatalos földéből a leánytanítónak; 1781. Benedek János leánytanító fizetését javítják. 1823-ban a Szondy Jánosné hagyományos házáat már második leányiskolává alakítják s Varga Mihály preczeptort itt leánytanítóul alkal-

mazzák; de 1856-ban a leányiskolát ismét megszüntették. 1856—1868. csak egy leánytanító s egy leányiskola volt. 1868-ban ismét megnyitott az alsó-végesi iskola Gyüre István vezetése alatt; de ez 1873-ban fizetésének kimaradása miatt lemondott; helyére a felső-végesi leánytanító Virgai János alkalmaztatott; a felvégesi leányiskola pedig bezárattott. 1881-ben az alvégesi leánytanítói állomás, egy nőtanítóval töltetett be.

Az V. szakaszban a díjlevelekről, az egyház kormányzatáról, a gondnokok neveiről emlékezik a szerző. A legrégebb lelkészi díjlevelés jegyzőkönyv a szabócsi traktusban 1649. kél, de a kállói — fájdalom — hiányzik. Az ezután következő 1725-ben kél s azóta többször változott, valamint a tanítóké is. Fényesen sem egyik, sem másik állomás nem volt díjazva, megélni csak megélhettek belőle; de a leánytanítókéről ezt is alig mondhatjuk. Ehez járult a pontatlan fizetés csaknem mind emai napig.

A helyi egyházigazgatást 1752-ig a városi tanács, 1752-től igen sokáig vegyesen a városi tanács és presbyterium vezette. — Legelső gondnokai az egyháznak Csontos István és Hegedüs György voltak 1751—1753.

A VI. szakasz a belhivatalnokok neveit és rövid életrajzukat adja. 1605-ig a lelkészek névsora ismeretlen. Ekkor (1605. jun. 5.) ordináltatott a károlyi zsinatban Milotai Nyilas István a későbbi püspök. — Nevezetesek utánna: Margitai Péter (1622—1624), később szintén püspök, Váczi János (1645—1650), Diószegi Pál esperes (1659), Várady Mihály (1671), később szatmári lelkész és esperes; Helmecki K. István (1706—1712) meghalt mint n. körösi lelkész és dunamelléki püspök, Békési András (1713—1738) a szeretett pap, kit népe szeretete jeléül a templomba temetett, Kocsis István (1766—1775), Fazekas István (1775—1779), a két Fazekas György (1779—1843) stb.

Függelékül ugyanitt közli 32 f. szabócsi esperes nevével s illetőleg rövid életrajzát, Csengeri János pálcza lelkésztől Lukács Ödön nyiregyházai lelkészig; 1596—1882.

Rektor 56 működött 1723 óta jelenig, kiknek sorát Szokolai István nyitja meg, az előbbi névsor ösmeretlen.

Preczeptorok 1849—50-ig magából a n. kállói gymnasiumból teltek ki. 1870-ben a két preczeptor fizetéséből egy állandó tanítói fizetés készítettett. A leánytanítókat a mi illeti: 1713-ban már szó van egy tanító asszonyról, aztán a jelen évig 23 lánytanító neve maradt fenn; a felső-végesi leányiskolában pedig 9.

A VII. szakasz az adományozás s jelenleg meglevő egyházi vagyon lajstroma s már a statisztikába vág sigy vele nem is foglalkozunk. A klenodiumok különösen a régészt érdekelhetnék; de fájdalom valami nagyon régi és érdekes régiséggel nem találkozunk. A harangok közt sincs régi; legrégebb volt az (1832.) újraöntött kis harang (1640), melyet Wierd György készített és nem Wiend, — a mint nyomva van, ki a szatmári traktus régibb harangjait is öntötte s kinek Eperjesen nagy harangöntő gyára volt.

Ezen bő kivonatból az olvasó megismerkedhetik ez érdekes munkával, mely némi ismétléseket s meg a magtári alapszabálynak más illetékes helyen közlését (minthogy az függelékül jöhetett volna csak) leszámítva, kivívja elismerésünket s melyet az egyháztörténelem barátinak melegen

ajánlunk. Vajha ne károsodnék a szerző kibocsátásával s elérné azt a mit vele szándékolt, hogy emelje hallgatói buzgóságát s a rendetlenség keresők, rosszakarók és közönyösök visszariadnának áldástalan viselkedésüktől! Szerző e munkájából kilátszik lelkiösmeretessége, melylyel az adatokat fölmutatta, igyekezete, melylyel azokat érdekes egészszé összeállítani törekedett s mindezekért fogadja elismerésünket és méltánylatunkat.

Hegymegi Kiss Kálmán.

Külföld.

New-York, 1882. nov. 1.

(Vége.)

A délutáni előadások után szintén isteni tisztelet tartatik minden nap, melyen a tanárok is megjelennek, s közülök olvas egyik rövid bibliai részletet, mely után imád mond. — Ezenkívül saját szobáikban is összegyűlnek olykor a theologusok isteni tiszteletre, kivált szombaton, tavaly különösen nagy szorgalommal gyakorolták ezt azok, kik missionáriusoknak készültek. Boldog órák azok, miket így töltenek együtt. Nem száraz robotmunka ez, hanem a legédesebb foglalatosság.

A theologusok jellemének még teljesebb feltüntetésére hadd álljon itt két konkrét példa. Tréfásan kérdeztem Mr. Woodtól egy kegyes, derékszál new-englandi II. éves theologustól, mit irjak rólok? Azt felelte, azt irjam meg, hogy ők azért jönnek az intézetbe, mert hivatást éreznek magokban, mint az apostol mondja: „Jaj nekem, ha az evangéliomot nem prédikálom!“ Minden mellék tekintetek nélkül erre akarják magokat képesíteni Megismerni a bibliát és theologiát, hogy azután menjenek a hova az Ur kívánja. — Egyszermind igyekeznek úgy élni, hogy tükrök legyenek, kikben a világ Krisztust lássa, ovakodva nem csak a határozott büntől, hanem általában mindentől, a mi által talán mást megbotránkoztatnának. — A másik Mr. Tenney, kivel bizalmas barátságban állottam s alkalmam volt megismerni, olyan tiszta, önfeláldozó, szüziességű, jószívű és gentlemán volt, a milyennek egy ker. theologusnak kell lennie. Egyszer, egy leány szemérmességével kérdezte tőlem, igaz-e, hogy az európai tanulók némely helyt olyan kicsapongó életet élnek, ivóhelyekre mennek stb. — De a theologusok nem olyanok ugy-e? kérdé mintegy kárpoztást keresve? Ez soha sem iszik semmi szeszes italt, se nem dohányzik. S a többiek is ilyenek jobbadán. Azért tiszta életök és képzettségök becsülést szerez számukra egyéb tanulók felett.

A presb. theologiák növendékei évenként összejöveteleket rendeznek, melyekre képviselőket küldenek, ezeken missziói ügyekről értekeznek. Eredmények nagy. Az idén Chicagóban jöttek össze.

Megemlítem végül, hogy az eddigi helyett egy szebb és nagyobb intézet épül mintegy fél mfdre ettől, a 69 és 70 utcza közt, mintegy 200 theol. számára. Három részből fog állani. Egyik építésére Mr. Jesup adott 50,000 dollárt, a másikéra Mr. James 100,000 dollárt s a 3-dik részére New-York állam kormányzója ad 50—60 ezret. — Az új intézet 1884-ben fog megnyitni. Dr. Hitchcocknak az a kedvenc terve van, hogy abból majd vagy 100 erős arczu theologust

állit fel a város különböző részein az utczaszegletekre vasárnaponként, hogy predikálják az evangéliomot, hadd hallja az is, a ki nem akarja.

Kecskeméti.

T Á R C Z A

A francia egyházszónoklat a reformátorok korában.

— Viguier után. —

Közli: Szondy Géza.

(Folytatás.)

Hátra van még, hogy szóljunk az irodalmi oldalról, a 16. századi protestáns egyházszónoklat (predikáció) formájáról.

Az egyházi beszéd ez időben kevés kivétellel épen nem volt egy adott tárgy feletti kerek értekezés, illetőleg szónoklat. De ha (a disputáció) az elrendezés egysége hiányzott is, a szellem egysége sohasem. Általában ezek az exhortatiók nem voltak egyebek, mint a mit ma a k a l m a z á s n a k nevezünk. — De semmi sem adhat határozottabb képzetet ezen beszédek alakjáról, mint Béza Tódornak ezen sorai: „Zürichből visszatérte után vállán támadt seb miatt megbetegedett s hosszasan rosszul érezte magát anélkül, hogy hivatalának bármely részét, vagy megkezdett irodalmi munkáját félbeszakasztotta volna. Ezen évben vasárnaponként reggel a zsidókhoz irt levélről szónokolt és azt bevégezvén, az apostolok cselekedeteit vette elő. Vasárnap este a zsoltárok felett papolt s elérkezett a 60-dik zsoltárig. A hét más napjain Jeremiás prof. profétiája felett beszélt.“ (Kálvin élete.)

A beszéd mozdulat haladása pedig ilyen volt: először jött a szöveg magyarázat, hosszú tudományos hittani magyarázat, az óriási hallgatóság (a consistorium naplóiban gyakran találkozunk oly megjegyzésekkel: óriási hallgatóság az egyházi beszéd alatt) igen járatos volt ebben a dologban és a mint Béza mondja, nem szalajtott el egyetlen hibát vagy legesekélyebb tudatlanságot, járatlanságot, — vix falso aut inepte diceret, — a mely ne lett volna észrevéve a gyülekezet leggyöngébb tagjai által is. Azután rendszeren a czáfoló rész következett, különösen a róm. kath. egyház tévedései ellen, szenvedélyes kifejezésekkel az akkori idők szellemében vastag invectivákkal; melyek előttünk ma már nagyon különöseknék s mulatságosaknak tetszenek. Azután a dogmatikai kifejtése jött a vallás igazságainak, és végül minden esetben a gyakorlati alkalmazás a lelkiismerethez intézett sürgető felszólításokkal. Ezek a felszólítások igen gyakran nagyon is leplezetlenül, nyersen, kimélet és szeretet nélkül beszéltek. — Ugy szóltak a néphez mint néphez! Tanácsok, intések, fenyegetések, sőt rendeletek voltak azok. A templom gyakran viharos forumhoz hasonlított. Ez az akkori időknek volt postulatuma. Kálvin beszédei és Bézáé a genfi védelem alkalmával inkább politikai szónoklatok mint vallásos buzdító beszédek. De még sem áll az, a mit Sauous mond, hogy tudniillik a reformátorok szónoklata inkább az a g ó r a, mint a tulajdonképeni értelemben vett predikáló szék szónoklata volt, a mint ez utóbbit ma értjük. — Némely beszédre igen is el lehet ezt mondani és meglehet, hogy e beszédek a legmegindítóbb, legszónokiasabb darabok. — De általánosságban a kegyes benső hang uralkodik azokban. A vétkes ember lelke az, a kihez a szónok beszél. — És többet mondok, nem az üldözött, a

hugenott, a száműzött, a leendő vértanu az, a kihez a szónok szavait intézé, hanem a minden időknek embere, a bűnös, az elveszett ember az, a kihez intézi az üdv és igazság ígét.

A világosság és erély, különösen e két vonás az, mely azon korbéli predikációkat jellemzi, mely hajlíthatlan, retentés sugáiraival — mint a déli nap — egész erejével világít. Az árnyéklatok, az enyhítések, a felszinek, habozások, az árnyak, ismeretlenek s a növekvő, a lángoló világosság az, mely föltétlenül uralkodik. A beszédnek e világossága a lelkek világosságából származott. Ezek az emberek az erős hit emberei voltak, mind egyenlők, hajlíthatlanok s alkalmazkodni nem tudók; a kik nem kételkedtek soha egy pillanatig sem az ő jogaik és hivatásuk, sem az ő céljok s erélyök felől. — Ők érezték, hogy a milyenek voltak, olyanokká Isten akaratából lettek. Teljes világosságban és habozás nélkül haladtak ők folyvást elébb elébb kitzűzött céljok felé; legyőzve minden akadályt s kimélet nélkül rombolva mindent, mi utjokban állt. Innen származtak a rettenetes erőszakoskodások, melyek megdöbbennek és megaláznak: Castalio és Servet sorsa. Ezek az emberek egyenesen mentek előre biztos tudatában annak, hogy hova mennek. — A cél és ut világossága világossá tette a beszédet is; a világosság a lélekből származott.

Épen így a lélek erélyéből származott beszédök határozottsága. A mit ők akartak, akarták azt erősen és mindenáron s öszszetörték mindazt, a mi akaratuknak ellenállott. Küzdöttek nem csak egyszerűen a külellenség, a katholicizmus ellen, de küzdöttek kellett a belellenség, az idegen tanok, a pantheistikus nézetek ellen, melyek ez időszakban újra felszínre kerültek; küzdöttek kellett a politikal szenvedélyek, a romlottság, a közöny, a mystikus tuzások ellen is. Elhatározottan s mindenre elszánva, elkészülve dobták magokat ők mindezen küzdelmekbe s innen származik beszédük nyílt határozottsága. — Azt mondják rólok, hogy irányuk néhol vontatott. De vajjon lehet-e ezt nekik hibául róni fel, hogy azt a gondolatot, azt az eszmét, mely előttük kedves, gyakran ismétlik s ezer formában újra és újra előhozzák, felélesztik; ez által akarván mintegy a lélek mélyébe bevésni; lehet-e ezt a szónok gyöngeségének tulajdonítani s nem inkább tekinthető az elkeseredettség egy nemének?

(Vége köv.)

Különfélék.

Nagy Sándor tüzkarvallott váncsodi lelkész részére ujabban adakoztak:

Tiszt. Kun Béla ref. lelkész ur N.-Váradról 2 frt. — A n. létai ref. egyház tiszt. Marjai Péter lelkész ur által 6 frt. — A krassói ref. egyház tiszt. Gergely Károly ur által 1 frt. — Nagytiszt. Szóke János ur Ér-Mihályfalváról 1 frt. — A tizza-füredi ref. egyház és nt. Bán Zsigmond lelkész ur együtt 2 frt. — A n. kunmadarasi ref. egyház 3 frt. — Nt. Szokolay József p. ujlaki lelkész ur 1 frt 50 kr. — Püspökiből: a ref. egyház 5 frt, a község 5 frt, t. Jakab Imre ur 1 frt. — H.-Szoboszlóról: a ref. egyház 1 frt, nt. Soltész László és Zsigmond Sándor lelkész urak 1—1 frtot.

Fogadják a nagy lelkü adakozók mélyen érzett hála-lámnak nyílt kifejezését, melylyel maradtam — Váncsodon, 1882. november 28. — alázatos szolgáljuk, Nagy Sándor ref. lelkész.

Konventi képviselők a tiszánineni ref. egyházkerületben: egyházi [részről: Fejes István, Szentpéterei Sámuel;

világi részről: Hegedüs László, Mocsáry Lajos. Pótképviselők: Makai Dániel, Béky Sámuel, Lükő Géza és Orbán József. Egyetemes tanügyi bizottság tagjai. Dr. Lengyel Endre, Terhes Barna, Szinyei Gerzson, Mitrovics Gyula; póttagok: Radácsi György és Dókus Gyula.

Nagykörösi ref. tanítóképezde igazgatójává a dunameléki egyházkerület H. Kiss Kálmán urat választotta. Örvendünk e szerencsés választás eredményének!!

Vasárnap, evangéliomi hetilap folyó évi 9—10. számú változatos gazdag tartalommal megjelent. Ajánljuk ismételtten és ismételtten a pártolásra méltó vállalatot, lelkipásztoraink és tanítóink figyelmébe!

Átmeneti intézkedések és szabályrendelet a kihirdetett törvények életbeléptetése tárgyában; a dunántuli ref. egyházkerület megbízásából kiadta Molnár Béla e. k. aljegyző Székes-Fehérvárt 14 lap, 8-ad rét. Rövid ismertetésére visszatérünk.

Melléklet küldetik ezen számmal a vallásos iratokról. Ajánljuk figyelembe!

Felelős szerkesztő: **Tóth Sámuel**. Szerkesztő társak: **Békési Gyula, Géresi Kálmán**.

Vallásos iratok.

- 1) **Bibliai kézikönyv.** Kalauzul a Szent-írás tanulmányozásához. Készítette Dr. Angus József, a Royal Asiatic Society tagja. Lelkészek és theológiát tanulók számára. Angolból fordítva 46 iv, földabroszokkal; vászonba kötve 3 frt 80 kr.
- 2) **A zarándok utja.** (Képekkel). Egész vászonba, czimmel, 25 iv kötve . . . . . 80 „
Ugyanaz fél vászonba kötve . . . . . 70 „
- 3) **Bibliai földrajz.** (Képekkel.) Palestina földabroszával 23¹/₄ iv kötve . . . . . 70 „
Ugyanaz finom kötésben . . . . . 90 „
- 4) **Bibliai régiségek.** (Képekkel.) Palestina földabroszával, 23 iv kötve . . . . . 70 „
Ugyanaz finom kötésben . . . . . 90 „
- 5) **Hajnalpir.** (Képekkel.) Egész vászonba kötve . . . . . 70 „
Ugyanaz közönséges kötésben . . . . . 40 „
- 6) **Napfelkölte.** (Képekkel.) Egész vászonba kötve . . . . . 70 „
Ugyanaz közönséges kötésben . . . . . 40 „
- 7) **Dr. Saphir: Krisztus és az Irás.** 11 iv kötve 60 „
- 11) **A vallástisztítás első bajnokai Magyarországon.** (Képekkel.) 10¹/₂ iv kötve . . . . . 30 „
Ugyanaz finom kötésben . . . . . 50 „
- 20) **Az örök élet utja.** 9 iv kötve . . . . . 10 „

Megrendelések intézendők König R. lelkészhez Budapesten, Váci-ut, 76. szám alatt, honnan minden küldemény utánvétel mellett bérmentve szállittatik. 1—6